

ETT IDÉMANIFEST OM SAMHÄLLELIGT LÄRANDE

INVÅNARNAS RÖST

Hur bygger vi ett samhälle som blir
bättre på att lyssna, lära och förstå?

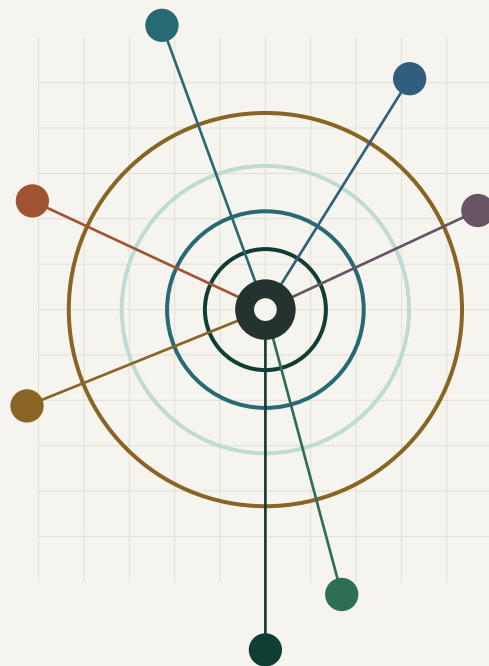
KORT SAMMANFATTNING

Åtta sidor om problemet, modellen och pilotförslaget

Qalinle Dayib

Kristianstad 2026

LYSSNA • LÄRA • FÖRSTÅ

Hur kan ett samhälle veta
så mycket och ändå förstå
så lite?

SAMMANFATTNING PÅ EN MINUT

Hur kan ett samhälle veta så mycket och ändå förstå så lite?

Invånarnas Röst utgår från en enkel men krävande tanke: samhällets problem är ibland inte att kunskap saknas, utan att erfarenheter, statistik och professionella bedömningar förblir utspridda och aldrig provas tillsammans.

KÄRNINSIKT

Problemet har sällan varit att ingen såg vad som höll på att hända. Problemet har ofta varit att ingen såg helheten.

Varför jag skrev rapporten

Invånarnas Röst växte fram ur återkommande möten i arbetslivet, politiken och föreningslivet. Samtalen handlade om skola, vård, företagande, integration, trygghet och social utveckling. Frågorna skilde sig åt, men samma mönster återkom: människor såg viktiga delar av en utveckling utan att det större sammanhanget blev synligt.

Som konsumentvägledare möter jag människor när ansvar och system inte riktigt hänger samman. Som förtroendevald möter jag samtidigt kravet att väga erfarenheter mot lag, professionella bedömningar, resurser och politiska prioriteringar. Den dubbla erfarenheten har format frågan, men den bevisar inte att modellen är riktig.

Rapportens svar

Invånarnas Röst är ett idékoncept för **samhälleligt lärande**. Tidiga signaler från invånare, professioner, företag och civilsamhälle förenas med statistik, forskning och verksamhetsdata. Mönster, motsättningar och kunskapsluckor görs tydliga och återförs till ansvariga beslutsfattare och allmänheten.

VIKTIG AVGRÄNSNING

Rapporten presenterar en prövbar hypotes och ett pilotförslag - inte en vetenskapligt bevisad universallösning.

PROBLEMET

Människan lever i en helhet - organisationerna möter delarna

Människors liv består inte av separata förvaltningar. Hälsa, utbildning, arbete, ekonomi, relationer och trygghet påverkar varandra. Offentliga verksamheter måste däremot specialisera sig och arbeta inom tydliga uppdrag.

MÄNNISKANS PERSPEKTIV

Föräldrarna lever med helheten. Organisationerna möter delarna.

Specialisering är nödvändig

Avgränsade uppdrag skapar kompetens, ansvar och rättssäkerhet. Problemet är därför inte organisationsgränserna i sig. Problemet uppstår när ingen struktur hjälper aktörerna att se vad som händer mellan dem.

En familj kan exempelvis leva med skolfrånvaro, sömnproblem, stress och konflikter som en sammanhängande verklighet. Skolan, elevhälsan, vården och socialtjänsten möter var sin viktig del. Alla kan arbeta professionellt och helheten ändå förbli osynlig.

Fyra former av fragmentering

ORGANISATORISK

Kunskap stannar inom verksamheter, huvudmän eller professioner trots att frågan korsar deras gränser.

TIDSMÄSSIG

Tidiga vardagssignaler jämförs inte med statistik eller andra iakttagelser som blir synliga senare.

BEGREPPSLIG

Samma utveckling beskrivs med olika språk, exempelvis som frånvaro, stress, ohälsa eller isolering.

DEMOKRATISK

Erfarenheter samlas in, men vägen till analys, beslut och återkoppling är svår att följa.

RAPPORTENS PERSPEKTIVSKIFTE

Frågan är inte bara hur samhället kan samla mer information, utan hur det kan förstå det som redan är känt.

FRÅN ERFARENHET TILL KUNSKAP

En erfarenhet är en signal - inte automatiskt ett bevis

Människors erfarenheter är viktiga eftersom de kan göra en tidig förändring synlig. Men en berättelse är inte en fullständig beskrivning av verkligheten. Modellen ska därför pröva erfarenheter, inte okritiskt bekräfta dem.

1 • ERFARENHET

Det en person eller aktör har sett, upplevt eller observerat.

2 • SIGNAL

En iakttagelse som väcker en fråga och behöver undersökas.

3 • MÖNSTER

Återkommande eller motstridiga signaler som blir synliga när flera källor jämförs.

4 • KUNSKAPSUNDERLAG

Ett prövat underlag som skiljer belägg, hypoteser, oenighet och kunskapsluckor.

5 • BESLUT

Ett demokratiskt eller professionellt ställningstagande där ansvar och skäl redovisas.

Så skyddas analysen

Erfarenheter jämförs med andra erfarenheter, statistik, forskning, verksamhetsdata och tidigare utredningar. Analysen ska aktivt söka både stöd och motbevis, redovisa vilka grupper som saknas och visa vad som fortfarande är osäkert. Antalet röster får inte ensamt avgöra vad som är viktigt.

FYRA KONTROLLFRÅGOR

Vilka ser signalen? · Vilka ser något annat? · Vad visar oberoende källor? · Vad skulle få oss att ompröva tolkningen?

Vad är Invånarnas Röst?

Det är en återkommande och transparent process som sammanför tidiga signaler med annan kunskap, synliggör mönster och motsättningar och återkopplar ett tydligt underlag till ansvariga beslutsfattare och allmänheten.

NAMNET BETYDER INTE EN ENDA RÖST

Gemensam förståelse betyder inte att alla tycker likadant. Även minoritetserfarenheter, värderingskonflikter och kvarstående osäkerhet ska synliggöras.

LYSSNANDE, DEMOKRATI OCH TILLIT

Att höra är inte samma sak som att lyssna institutionellt

En kommun kan genomföra dialoger och dokumentera synpunkter korrekt utan att kunskapen påverkar analys eller beslut. Institutionellt lyssnande kräver en synlig väg från mottagande till prövning, ställningstagande och återkoppling.

En institution lyssnar först när den kan visa

1 • MOTTAGNING

Vad uppmärksammades och vilka perspektiv saknades?

2 • BEDÖMNING

Hur prövades erfarenheterna mot andra källor och motargument?

3 • SVAR

Vem tog ställning, vad beslutades och hur återkopplades skälen?

Demokrati betyder inte att alla får som de vill

Invånarnas Röst skapar ingen parallell beslutsordning. Invånare och andra aktörer bidrar med erfarenheter och kunskap. Professioner gör sina bedömningar och valda företrädare fattar beslut. Modellens demokratiska värde ligger i att underlagen, motsättningarna och skälen blir tydligare - även när svaret blir nej.

ETT BEGRIPLIGT NEJ ÄR OCKSÅ ÅTERKOPPLING

Lagstiftning, likabehandling, professionella bedömningar eller begränsade resurser kan göra att ett förslag avslås. Då ska det framgå vilket underlag som användes, vilka hänsyn som vägde tyngre och när frågan kan behöva bedömas på nytt.

Det offentliga lärandeunderlaget

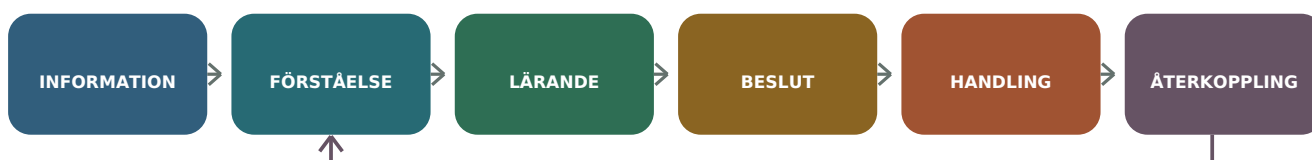
Pilotens centrala produkt bör vara kort och beslutbar. Den ska besvara fem frågor:

1. Vad har vi sett?	2. Vad vet vi med rimlig säkerhet?
3. Vad är omstritt eller okänt?	4. Vad bör provas?
5. Hur och när ska resultatet återkopplas?	Oenighet är ett resultat - inte något som ska redigeras bort.

KUNSKAPENS KRETSLOPP

Från information till handling och nytt lärande

Information blir inte lärande av sig själv. Den behöver tolkas, påverka ett ställningstagande, prövas i handling och återförs som ny förståelse.

Modellens operativa arbetsgång i sex steg

- 1 Upptäcka**
Erfarenheter, observationer och data används för att identifiera signaler inom en tydligt avgränsad fråga.
- 2 Sammanföra**
Signaler jämförs med statistik, forskning, verksamhetsdata och tidigare utredningar.
- 3 Tolka**
Mönster, motsägelser och kunskapsluckor analyseras. Belägg, hypoteser och osäkerhet hålls isär.
- 4 Ta ställning**
Ett offentligt lärandeunderlag lämnas till ansvarig nämnd eller ledning, som motiverar sitt svar.
- 5 Pröva i handling**
En avgränsad åtgärd genomförs med tydligt ansvar, tidsram och kriterier för uppföljning.
- 6 Återkoppla och lära**
Resultat, oväntade effekter och nya frågor återförs till deltagarna och allmänheten.

När modellen passar

Modellen är mest relevant när problemet är avgränsat men komplext, flera aktörer bär olika delar av kunskapen och ordinarie system har svårt att förklara sambanden. Den bör inte användas för akuta situationer, enskilda myndighetsärenden eller enkla problem med en redan känd lösning.

TRE MÖJLIGA RESULTAT

Bekräftelse: problembilden håller. **Korrigerig:** delar behöver ändras. **Omprövning:** frågan har definierats för snävt eller på fel nivå. Alla tre kan vara värdefulla läranderesultat.

FRÅN IDÉ TILL PRAKTIK

Ett avgränsat pilotförslag för Kristianstad

Kristianstad föreslås inte som bevis för att modellen fungerar, utan som en möjlig plats för ett begränsat och öppet utvärderat försök. Kommunen förenar stad, landsbygd, olika verksamheter och skilda livsvillkor, men är samtidigt tillräckligt överblickbar för att en pilot ska kunna följas.

Så skulle en pilot kunna genomföras

1

Granska förutsättningarna

En oberoende och blandad grupp prövar problemformuleringen och jämför modellen med befintliga arbetssätt.

2

Välj en avgränsad fråga

Frågan ska ha flera kunskapskällor, en ansvarig mottagare och kunna påverkas och följas under försöksperioden.

3

Genomför en tidsbegränsad pilot

Modellen provas inom ett enda samhällsområde under ungefär nio till tolv månader.

4

Utvärdera och återkoppla öppet

Resultat, kostnader, begränsningar och oönskade effekter granskas oberoende och redovisas offentligt.

Vem gör vad?

SAMORDNAREN

Organiserar arbetet men bestämmer inte ensam analysens slutsatser.

LÄRANDEFORUMET

Jämför kunskapskällor och formulerar underlaget men fattar inte politiska beslut.

FORMELL MOTTAGARE

Ansvarig nämnd eller ledning tar ställning, beslutar och motiverar sitt svar.

OBEROENDE UTVÄRDERARE

Granskar processen, nyttan, kostnaderna och eventuella oönskade effekter.

Exempel på möjliga tillämpningsområden

Skolfrånvaro · vårdkontinuitet · integration och vägen till arbete · företagsklimat · trygghet och förebyggande arbete. Exempelen visar hur modellen kan användas; de är inte färdiga problemförklaringar eller ett beslut om pilotområde.

PILOTENS PRINCIP

Piloten ska inte bevisa att idén är rätt. Den ska skapa tillräckligt god kunskap för att avgöra vad som bör fortsätta, förändras eller avslutas.

ANSVAR OCH NÄSTA STEG

Idén ska prövas - inte försvaras till varje pris

En seriös pilot måste kunna visa både nytta och svagheter. Om förutsättningarna saknas, integriteten hotas eller belastningen blir orimlig ska försöket kunna förändras eller avslutas.

Demokratiska och praktiska skyddsräcken

BRED REPRESENTATION

Flera deltagandeformer ska minska risken att bara de mest organiserade hörs.

TRANSPARENT ANALYS

Urval, källor, motstridiga uppgifter och kunskapsluckor redovisas.

TYDLIGT MANDAT

Analys, beslut, samordning och utvärdering ska ligga hos tydligt skilda roller.

SKYDD FÖR DELTAGARE

Dataskydd, sekretess och särskilda risker bedöms före start.

SPÅRBAR ÅTERKOPPLING

Ansvariga redovisar vad som görs, inte görs och varför.

OBEROENDE UTVÄRDERING

En fristående aktör granskar nytta, kostnader och önskade effekter.

Vad piloten ska kunna besvara

Nådde processen grupper som sällan deltar? Framkom tidigare otydliga mönster eller kunskapsluckor? Påverkades ett beslut eller arbetssätt? Kunde deltagarna följa vad deras bidrag ledde till? Var nyttan rimlig i förhållande till tid, kostnad och arbetsbelastning?

RAPPORTENS OMEDELBARA SLUTSATS

Nästa steg är inte ett permanent införande. Nästa steg är en gemensam och kritisk bedömning av om förutsättningarna för en avgränsad pilot finns.

En prövbar inbjudan

Pröva öppet. Lär tillsammans. Återkoppla tydligt.

Läs hela rapporten och följ framtida uppdateringar på www.qalinledayib.se

Rekommenderad källhänvisning: Dayib, Qalinle (2026). Invånarnas Röst: Hur bygger vi ett samhälle som blir bättre på att lyssna, lära och förstå? Kristianstad.

Denna sammanfattning avser Invånarnas Röst, version 1.3, juli 2026.

© 2026 Qalinle Dayib. Rapporten får citeras och delas i oförändrat skick med tydlig källhänvisning.